

## Οι Ολυμπιακοί αγώνες στην παιδική λογοτεχνία: "Asterix aux jeux Olympiques"

Γογγάκη Κωνσταντίνα  
Πανεπιστήμιο Αθηνών

### Περίληψη

Οι Ολυμπιακοί αγώνες αποτελούν θέμα ιδιαίτερα αγαπητό στην παιδική λογοτεχνία. Με αφορμή την έκδοση του Dargaud "Asterix aux jeux Olympiques" η εργασία αυτή διερευνά τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι Ολυμπιακοί αγώνες στη λογοτεχνία αυτού του είδους, το περιεχόμενο του κόμικ καθώς επίσης τον στόχο του συγγραφέα. Στη διερεύνηση αυτή εισηγούνται τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της έκδοσης, οι ιστορικές αλήθειες και οι ανακρίβειες, και τα μηνύματα προς τους νέους στους οποίους απευθύνεται η έκδοση, τα οποία λόγω και του ταυτόχρονου οπτικού ερεθίσματος είναι ιδιαίτερα ισχυρά. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι πίσω από την ευχάριστη ατμόσφαιρα του κόμικ, το οποίο έχει μεταφραστεί στα νεοελληνικά από την Ι. Μαραντεί και από τον Φάνη Κακριδή στα αρχαία ελληνικά, παρουσιάζονται μονοσήμαντα οι Ολυμπιακοί αγώνες και ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός. Ο συγγραφέας φέροντας τον ήρωα των Γαλατών στην Ολυμπία του 52 π.Χ. επιθυμεί να συνδέσει τους Γαλάτες με τους Ολυμπιακούς αγώνες με τους οποίους δεν είχαν καμία σχέση, συνδέοντας έτσι τους Γάλλους με την αρχαία Ολυμπία και τον κλασικό πολιτισμό. Επιδιώκει επομένως ο συγγραφέας τη δημιουργία ενός μύθου για τους σύγχρονους Γάλλους, ενώ το θέμα των Ολυμπιακών αγώνων αποτελεί μόνο το πρόσχημα για τον εξωραϊσμό και την προβολή αυτού του μύθου.

**Λέξεις-Κλειδιά:** Ολυμπιακοί αγώνες, λογοτεχνία, παιδί, μύθος, πολιτισμός, κόμικ, Αστερίξ

Οι Ολυμπιακοί αγώνες αποτελούν θέμα ιδιαίτερα αγαπητό στην παιδική λογοτεχνία. Έτσι και ο Αστερίξ, ο αγαπημένος ήρωας των Γαλατών, αποφασίζει να πάει στους Ολυμπιακούς αγώνες και να διεκδικήσει τον πολυπόθητο κότινο της νίκης. Αυ-

τή είναι η υπόθεση του κόμικ της γνωστής γαλλικής σειράς, που με τίτλο "Asterix aux jeux Olympiques", με κείμενα του Goscinny και σχέδια του Uderzo, εκδόθηκε από τον Dargaud στο Παρίσι το 1968.

Στην Ελλάδα το κόμικ αυτό εκδόθηκε

το 1992 στη σειρά "Μαμουθοκομιξ", σε νεοελληνική μετάφραση από την Ιρένε Μαραντέι με τον τίτλο "Ο Asterix στους Ολυμπιακούς αγώνες". Λίγο αργότερα ο καθηγητής Φάνης Κακριδής σε ένα απροσδόκητο εγχείρημα μετέφρασε το κόμικ αυτό στα αρχαία ελληνικά, με τον τίτλο "Αστερίκιος εν Ολυμπία". Στην αρχαία ελληνική μετάφραση, όπως αναφέρει ο ίδιος ο Κακριδής στο σημείωμά του<sup>1</sup>, οι ήρωες μιλούν την αττική διάλεκτο της κλασικής εποχής, εμπλουτισμένη με κάποιες ομηρικές αναμνήσεις και ελάχιστες λέξεις "νεότερες" αφού πρόκειται για τους Ολυμπιακούς του 52 π.Χ. Η σεβάσμια γλώσσα των αρχαίων χρησιμοποιείται εδώ σε καθημερινές συζητήσεις, λογοπαίγνια και πειράγματα, ενώ αναδεικνύεται και πάλι η ικανότητα του Φάνη Κακριδή να παίζει με τη γλώσσα, αποδίδοντας στα αρχαία ελληνικά όρους της καθημερινής ζωής και όρους αθλητικούς ή τεχνικούς<sup>2</sup>. Επιπλέον προσφέρεται η δυνατότητα σύγκρισης των δύο γλωσσικών μορφών, της νεοελληνικής και της αρχαίας, καθώς και η ευκαιρία κάποιας εξοικείωσης των παιδιών με τα αρχαία ελληνικά μέσα από την ευχάριστη ατμόσφαιρα ενός κόμικ.

Από τα παραπάνω φαίνεται αμέσως η σημασία που έχουν οι Ολυμπιακοί αγώνες για το κοινό στο οποίο απευθύνεται η έκδοση. Εξάλλου δείχνουν οι εκδότες ότι οι Ολυμπιακοί αγώνες αποτελούν ενδιαφέρον θέμα όχι μόνο για την ολυμπιακή επιτροπή και τα κράτη, αλλά και για τα παιδιά, για τα οποία άλλωστε έγιναν οι παραπάνω εκδόσεις. Επομένως καλώς γίνεται και η συζήτηση για εισαγωγή της Ολυμπιακής παιδείας στην εκπαίδευση σήμερα.

Τα σημαντικά στοιχεία της έκδοσης είναι, πρώτο, ότι νέοι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο έρχονται σε επαφή με την Ολυμπία σαν νάταν δικός τους κόσμος. Δεύτερο, ότι ξένοι συγγραφείς θεωρούν αναγκαίο να αναφερθούν στους Ολυμπιακούς αγώνες. Τρίτο, έχουμε το εικονογραφικό στοιχείο

που είναι πολύ σημαντικό, ειδικά για τα νέα παιδιά που διαβάζουν αυτή τη λογοτεχνία. Τέταρτο είναι σημαντικό ότι η αρχαία ελληνική μετάφραση έχει γίνει από τον καθηγητή Φ. Κακριδή, ο οποίος θεώρησε αναγκαίο να ασχοληθεί με αυτό το θέμα και να προβεί επώνυμα σε μία μετάφραση αυτού του παιδικού βιβλίου. Πέμπτο, θα πρέπει να σταθούμε στο περιεχόμενο, το οποίο θα προσπαθήσουμε να αναπτύξουμε ιδιαιτέρως, και σε αυτό που υπονοεί ο συγγραφέας. Γενικά μέσα από το κείμενο απορρέουν πληροφορίες, οι οποίες στην τρυφερή παιδική ηλικία λειτουργούν ως μηνύματα, που λόγω και του ταυτόχρονου οπτικού ερεθίσματος είναι ιδιαίτερα ισχυρά. Έτσι η ιδιαίτερη ατμόσφαιρα του κόμικ αποτελεί κατάλληλο χώρο για την διαμόρφωση και καλλιέργεια απόψεων και ιδεών με έναν εντελώς ανώδυνο τρόπο.

Στην πρωτότυπη γαλλική έκδοση του κόμικ στην οποία και θα αναφερθούμε, ο συγγραφέας στέλνει τον Αστερίξ να πάρει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες του 52 π.Χ. Το γεγονός αυτό όμως δεν μπορούσε να ήταν ιστορικό, διότι από τα κείμενα, τις πηγές, ποτέ οι Γαλάτες δεν είχαν σχέση με τους Ολυμπιακούς αγώνες, και ο μύθος εδώ επομένως δεν έχει καμία σχέση με την ιστορική πραγματικότητα. Τι επιδιώκεται με αυτό το μύθο; Η περίπτωση του Αστερίξ, που έρχεται στην Ολυμπία για να διαδραματίσουν εκεί ένα ρόλο οι Γαλάτες, φέρνει τους αρχαίους Γαλάτες σε επαφή με την Ολυμπία. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται να συνδεθούν οι σημερινοί Γάλλοι με την αρχαία Ολυμπία και να μάθουν τα παιδιά ότι οι πρόγονοί τους είχαν σχέση με τον κλασικό πολιτισμό. Μέσα από το μύθο του ήρωα των Γαλατών ο συγγραφέας φτιάχνει επομένως ένα μύθο για τους σύγχρονους Γάλλους.

Στο κόμικ δίνονται σημαντικές πληροφορίες για τους αγώνες, όπως ότι, Ολυμπιακοί είναι οι αγώνες του σταδίου, οι

οποίοι τελούνται υπό την προστασία του Δία κάθε τέσσερα χρόνια στην Ολυμπία, και αποτελούν μία ιερή ανακωχή. Η δόξα του νικητή σε αυτούς είναι μεγάλη και η συμμετοχή του αθλητή αποτελεί ξεχωριστή τιμή για τον ίδιο και την ιδιαίτερη πατρίδα του, ενώ η τιμή της επιλογής του αντανακλά σε όλους. Επιπλέον το αθλητικό γόητρο είναι πολύ σημαντικό για ένα έθνος, γι' αυτό και ο αθλητής που επιλέγεται να το εκπροσωπήσει έχει αμέριστη ηθική συμπαράσταση. Και επειδή το δικαίωμα συμμετοχής στους ιερούς αγώνες έχουν μόνο οι Έλληνες, με κάποια ανεκτικότητα όπως αναφέρεται για τους Ρωμαίους, ο συγγραφέας βάζει τους Γαλάτες – μιας και η Γαλατία αποτελούσε επαρχία του Ρωμαϊκού κόσμου – να συμμετέχουν ως Ρωμαιο-Γαλατική αποστολή.

Η συμμετοχή του κοινωνικού συνόλου στην υποστήριξη των αθλητών όπως φαίνεται στο κείμενο είναι δεδομένη, ενώ στην Ολυμπία καταφθάνουν από όλο τον κόσμο θεατές. Οι αθλητές πριν μπουν στο στάδιο δίνουν στο βωμό του όρκιου Δία τον ολυμπιακό όρκο ότι θα σεβαστούν πιστά τους κανονισμούς των αγώνων. Φαίνεται λοιπόν ότι υπάρχουν δίκαιο και όροι, ενώ για την επιτυχία των αθλητών σημαντικοί παράγοντες αποτελούν το ηθικό τους και η τήρηση των κανόνων προετοιμασίας και διεξαγωγής των αγώνων, ενώ απαγορεύεται με ποινή αποκλεισμού η λήψη ουσιών για ενίσχυση των φυσικών τους δυνάμεων.

Οι Έλληνες αθλητές όπως τους εμφανίζει ο συγγραφέας πειθαρχούν στους όρους της σωστής προετοιμασίας και κερδίζουν όλους του κότινους. Παρουσιάζονται ενάρητοι, πειθήνιοι και ανίκητοι. Στο μοναδικό αγώνισμα τελικά που κερδίζει την νίκη μη Έλληνας είναι αυτό του αγώνα δρόμου εικοσιτεσσάρων σταδίων το οποίο προκηρύσσει επίτηδες η ολυμπιακή επιτροπή για τους Ρωμαίους, με μοναδικό στόχο σύμφωνα με τον συγγραφέα να μη χάσουν οι επισκέπτες το ενδιαφέρον τους για τους

αγώνες. Στο συμπληρωματικό αυτό αγώνισμα στο οποίο συμμετέχουν μόνο οι Ρωμαίοι και ο Γαλάτης αθλητής, νικητής ανακηρύσσεται ο μοναδικός υποψήφιος των Γαλατών, ο Αστερίξ.

Η Ολυμπιακή επιτροπή και οι σοφοί της Ολυμπίας σύμφωνα με τον συγγραφέα ενεργούν με μοναδικό γνώμονα επομένως το κέρδος, το οικονομικό όφελος. Ενώ η εικόνα των Ελλήνων αθλητών στο κόμικ έχει και την αρνητική της όψη που αποκρύπτει ειρωνεία για τους δυνατόους και μυώδεις αθλητές: Οι σωματώδεις αθλητές της Ελλάδας φαίνεται ότι οφείλουν την επιτυχία τους στη σωματική και μυϊκή δύναμη και μόνο. Ο "κολοσσός της Ρόδου" χαρακτηριστικά δεν είναι παρά ο Κίτος, ένας γιγάντιος και άνους αθλητής που εκπροσωπεί το νησί αυτό στους αγώνες, ενώ το ίδιο ανόητα παρουσιάζονται τα αδέρφια του. Οι αθλητές της Ρόδου αντίθετα συχνά υπήρξαν περίφημοι αθλητές, όπως ο Ολυμπονίκης Διαγόρας από τον οποίο ο Πίνδαρος εμπνεύστηκε τον 7<sup>ο</sup> Ολυμπονίκη<sup>3</sup>. Με την εμφάνιση των μαυρισμένων από την πάλη, το παγκράτιο και την πυγμαχία αθλητών στη συνέχεια διακωμωδείται το "MENS SANA IN CORPORE SANO", ενώ η αξιοθρήνητη εμφάνιση των νικητών πάνω στο βάθρο καθόλου δεν θυμίζει την μεγάλη στιγμή της ανακήρυξης του Ολυμπιακού νικητή<sup>4</sup>.

Οι Έλληνες αθλητές συχνά παρουσιάζονται σαν ανθρώπινα κίτη, βίαια ή ανέκφραστα, αγέλαστα, κάτι ανάλογο του "ωμού κρέατος", με το οποίο άλλωστε σύμφωνα με τον συγγραφέα τρέφονται. Η αναφορά ωστόσο του συγγραφέα στην ωμοφαγία, στην οποία υποτίθεται οφείλουν τη δύναμή τους οι Έλληνες αθλητές, είναι εντελώς ανιστόρητη. Ο μέλανας ζωμός δεν ήταν ωμοφαγία, αλλά αποτελούσε την κύρια τροφή του αρίστου και του αίκλου του λιτού βίου των Σπαρτιατών, από χοιρινό κρέας και ξύδι<sup>5</sup>. Αλλά ο συγγραφέας του κόμικ φαίνεται ότι εκφράζει και μια του-

λάχιστον μερίδα της άρχουσας τάξης, η οποία με την τακτική του πορτραίτου του Ντόριαν Γκρέϋ επιθυμεί να μεταφέρει τη δική της ανάλογη ιστορική εικόνα στους Έλληνες αθλητές. Οι αθλητές της Ολυμπίας δεν ήταν μαχητές από μυς και κρέας, αλλά ήταν μέτοχοι ενός πολιτισμού και μιας παιδείας. Στα γυμνάσια εδημιουργούντο όχι μόνο στενοί δεσμοί φιλίας, αλλά και φρονήματα γενναία, ένα σύστημα αγωγής δηλαδή που δημιουργούσε προσωπικότητες και όχι κοπάδια<sup>6</sup>. Είναι γνωστές οι αισθηματικές κατηγορίες του Ωραίου και του Υψηλού του Ολυμπιακού αθλητή<sup>7</sup>, ενώ το σωματικό του κάλλος συχνά αποτέλεσε πηγή έμπνευσης στην ποίηση<sup>8</sup> και στην τέχνη<sup>9</sup>. Από τον Ολυμπιακό αθλητή υμνήθηκε το πρότυπο της τελειότητας, από αυτόν εμπνεύστηκαν ο Σιμωνίδης, ο Βαικυλίδης και ο Πίνδαρος τους επνίκους τους<sup>10</sup> και τελειοποίησε το τελευταίος την Ωδή στη Νίκη<sup>11</sup>. Δεν έλειψαν και στην αρχαιότητα κριτικές για τους υπεραθλητές<sup>12</sup> και για την υπερβολική απόδοση τιμών στους αθλητές<sup>13</sup>, αλλά δεν ευσταθεί η εικόνα με την οποία τους περιγράφει ο συγγραφέας, γιατί τους παρουσιάζει μονοσήμαντα. Εδώ υπάρχει μία τουλάχιστον ανισόρροπη προσέγγιση, γιατί οι Ολυμπιακοί αγώνες ήταν ένας θεσμός πολυσήμαντος, που είχε αποβεί έκφραση της ισορροπίας πνεύματος και σώματος, ένας τόπος συνάντησης της διανόησης<sup>14</sup> και της τέχνης<sup>15</sup>. Στην Ολυμπία και στους άλλους πανελλήνιους αγώνες ήταν που για πρώτη φορά Έλληνες ποιητές και ιστορικοί διάβασαν το έργο τους δημόσια<sup>16</sup> και εκεί ήταν που για πρώτη φορά δόθηκαν δραματικές παραστάσεις σε θέατρο<sup>17</sup>. Οι Ολυμπιακοί αγώνες δεν ήταν επομένως μια αφελής ιστορία φολκλορικού χαρακτήρα όπως παρουσιάζεται στο κόμικ, αλλά ήταν ένας θεσμός, ο οποίος είχε σφυρηλατηθεί μέσα από την αντιφατικότητα της ανθρώπινης φύσης. Είναι κάτι τελείως διαφορετικό να παρουσιάζεις τη βία και άλλο την α-

ντιφατικότητα της φύσης του ανθρώπου.

Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται οι Ρωμαίοι στη συνέχεια από τον συγγραφέα αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα και δομικό στοιχείο όχι μόνο του συγκεκριμένου κόμικ αλλά ολόκληρης της σειράς του Αστερίξ. Δείχνει ότι δε συγκώρεσαν ποτέ οι Γάλλοι τους Ρωμαίους για την επί μακρούς αιώνες ρωμαϊκή κατάκτηση, κατά τους οποίους η Γαλατία ήταν επαρχία των Ρωμαίων. Και, παρά το γεγονός ότι η Γαλατία αποτέλεσε σημαντικό και πολιτισμένο τμήμα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, ωστόσο η έχθρα εναντίον των Ρωμαίων διατηρείται αμείωτη. Έτσι παρουσιάζονται ως απολίτιστοι, ενώ σε κάθε ευκαιρία δια στόματος Γαλατών, Ελλήνων αλλά και των ίδιων των Ρωμαίων χαρακτηρίζονται ως "βάρβαροι". Οι Ρωμαίοι αθλητές είναι ανόητοι και ανίκανοι, ο αρχηγός του πονηρός και φιλόδοξος και όλοι μέθυστοι, κοιλιόδουλοι και ικανοί να κερδίσουν μόνο με ανέντιμα μέσα. Στο τέλος οι Γαλάτες θα τους νικήσουν και θα τους γελοιοποιήσουν. Η κοινή εθνική συνείδηση, το πάθος και η εξυπνάδα του μικρού λαού θα υπερσχύσει απέναντι στον φαινομενικά ισχυρό. Ο κύριος αντίπαλος των Γαλατών, ο εκθρόνος, είναι επομένως οι Ρωμαίοι. Διατηρούν ωστόσο ένα στοιχείο επικοινωνίας μαζί τους: ο γενναϊόψυχος εθνικός τους ήρωας θα προσφέρει το στεφάνι της νίκης στον Καίσαρα.

Τους Γαλάτες από την άλλη πλευρά ο συγγραφέας τους παρουσιάζει ως λαό ανυπότακτο, που αντιστέκεται πάντα στους εισβολείς. Κατέχει το μυστικό που του δίνει υπεράνθρωπη δύναμη και τον κάνει έναν ανίκητο λαό. Δεν απουσιάζει εντελώς η κριτική του συγγραφέα απέναντί τους, ωστόσο ο "πρωτογονισμός" σε συνδυασμό με την αφέλεια τους γίνεται συμπαθής. Οι Γαλάτες είναι ένας λαός με υψηλό ηθικό, ενωμένος, ενώ οι Ρωμαίοι παρουσιάζονται σε όλο το μεγαλείο της παρακμής τους. Το Γαλατικό χωριό συμπάσχει, συνοδεύει σύ-

σωμο τους αθλητές στους αγώνες για να τους ενθαρρύνει και συμμετέχει ενεργά σε όλες τις φάσεις των αγώνων για να μοιραστεί μαζί τους την ολυμπιακή νίκη. Ως θεατές είναι ενθουσιώδεις, με φίλαθλο πνεύμα στους αγώνες και σεβασμό στον αντίπαλο. Γι' αυτούς η νίκη αποτελεί εθνικό γόπτρο, ενώ για τους Ρωμαίους δεν είναι παρά ευκαιρία επίδειξης σωματικής δύναμης και κυρίως μέσο για προσωπικές φιλοδοξίες. Ο αρχηγός τους είναι μεγαλοπρεπής και γενναίος, σεβαστός στους άντρες του και τρομερός στους εχθρούς του. Αλλά και ο τύπος του Αστερίξ που φέρνει ο συγγραφέας στην Ολυμπία, έχει όλα τα στοιχεία ενός εθνικού ήρωα: Μικρόσωμος, κάτι που άλλωστε τον κάνει συμπαθή, αλλά πολυμήχανος, οξυδερκής και ικανός για όλες τις επικίνδυνες αποστολές. Θα συναγωνιστεί άνισα με τους σωματώδεις Ρωμαίους και ως άλλος Δαυίδ θα τους νικήσει. Ο θαρραλέος και πολυμήχανος Αστερίξ, ο αντίστοιχος του Οδυσσέα του ομηρικού έπους, θα κατακτήσει τη νίκη με τη δύναμη του μυαλού του. Στο τέλος, σε μία πράξη μεγαλοφροσύνης ο ήρωας των Γαλατών θα χαρίσει τον κότινο στους αντιπάλους του τους Ρωμαίους, που τον χρειάζονται τόσο.

Οι περιγραφές αυτές των Γαλατών αποτελούν μέσον κατασκευής και συγκρότησης μιας συγκεκριμένης εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας και μέσον αναφοράς στο ιστορικό παρελθόν, που με αυτό τον τρόπο προβάλλεται και στα παιδιά. Είναι επομένως το μέσον δημιουργίας του μύθου που επιθυμεί και προβάλλει ο συγγραφέας.

Στην παρουσίαση της ελληνικής πλευράς μια θετική πλευρά είναι αυτή της παρουσίασης του πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας. Ο δρόμος των Γαλατών για την Ολυμπία περνάει από την Αθήνα, από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης, όπου θαυμάζονται τα προπύλαια, ο Ναός της Αθηνάς Νίκης, και ο Παρθενώνας ως θαύμα των θαυ-

μάτων. Η άφιξη των Γαλατών στην Ολυμπία στη συνέχεια ισοδυναμεί επίσης με την άφιξη σ' έναν ιερό, μαγευτικό τόπο, που φιλοξενεί ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου, το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, φτιαγμένο από τον Φειδία. Εκεί, εκτός από το Ναό και ο άγαλμα του Δία, υπάρχει ακόμη Ελλανοδικείο, έδρα δηλαδή των κριτών, Πρυτανείο, έδρα των Πρυτάνεων, Βουλευτήριο, έδρα της Ολυμπιακής επιτροπής. Από όλα αυτά γίνεται προφανές ότι στην Ολυμπία υπάρχουν θεσμοί. Υπάρχει "βουλευτήριο αγορά", δημοκρατία, αρχές, κύρος και εκφράζεται σεβασμός. Μέσα από το κόμικ γίνεται προβολή του κλασικού πολιτισμού και αξιολόγηση των θεσμών. Φέρνοντας ο συγγραφέας τους Γαλάτες σε επαφή με την πολιτισμένη Ελλάδα, αναγνωρίζει ταυτόχρονα ότι εκεί λειτουργούν θεσμοί.

Γενικά στην παρουσίαση της ελληνικής πλευράς στο κόμικ γίνεται μια μετάβαση από το θετικό στο αρνητικό, από το αρχαίο στοιχείο στο σύγχρονο, από το παλιό στο καινούριο, σε ένα μείγμα των αιώνων. Η υπόθεση που εκτυλίσσεται στην αρχαιότητα σε μια στιγμή έρχεται στη σημερινή Ελλάδα, αλλά σε αυτή τη μετάβαση η σύγχρονη Ελλάδα και οι νεοέλληνες συχνά παρουσιάζονται ως το αντεστραμμένο είδωλο των αρχαίων. Ο αρχηγός των Γαλατών μόλις φτάνουν στην Ελλάδα συνιστά στους Γαλάτες να μην κοροϊδεύουν τους ιθαγενείς, ακόμα κι αν δεν έχουν το δοξασμένο παρελθόν και τον πολιτισμό των Γαλατών. Αυτό αποτελεί ένα σοβαρό υπονοούμενο το οποίο καθένας μπορεί να ερμηνεύσει και ιστορικά να κρίνει, ενώ και ο όρος "ιθαγενείς" που χρησιμοποιεί ο αρχηγός των Γαλατών για τους ντόπους, αναφέρεται υποτιμητικά. Επιπλέον γίνονται σχόλια για την αισθητική τους εμφάνιση, για απαίσιο προφίλ με τις μύτες. Ωστόσο είναι γνωστό ότι το "σύμμετρον" αποτελεί ουσιαστικό χαρακτηριστικό με το οποίο απεικόνισε η κλα-

σική τέχνη τον Έλληνα<sup>18</sup>.

Η συνέχεια στην Ακρόπολη με το συνοθύλευμα επισκεπτών που βλέπει τις κολώνες χωρίς γνώση και συγκίνηση και με το Γαλατικό αγριογούρουνο στη μέση, κάθε άλλο παρά προσκύνημα θυμίζει. Η εικόνα αυτή αποτελεί μια κριτική των περιηγητών διαχρονικά αλλά και των σύγχρονων επισκεπτών, που δίκην αγέλης επισκέπτονται τα αρχαία μνημεία όχι από αγάπη ή πολιτιστική ευαισθησία αλλά από σκοπιμότητες, ματαιοδοξία, ημιμάθεια. Αποτελεί δηλαδή την εικόνα ενός μέρους του σύγχρονου Ευρωπαίου τουρίστα, που οι επισκέψεις του είναι κοσμικού τύπου, για να πλουτίσει τις συλλογές του, χωρίς γνήσιο σεβασμό προς την πολιτισμική αυτή κληρονομιά της Δύσης. Και – αν η διαπίστωση τάσεων αυτοκριτικής δεν αποτελεί υπερερμηνεία – ίσως αποτελεί και μία στάση αυτοκριτικής των Γάλλων, που δείχνουν την έλλειψη παιδείας των Γαλατών από την οποία απορρέει η έλλειψη σεβασμού προς το κτήμα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού. Το Γαλατικό αγριογούρουνο που επισκέπτεται την Ακρόπολη εκφράζει μία αυτοειρωνεία, αλλά δείχνει και κάτι το κτηνώδες, το παμφάγο, τον σύγχρονο καταναλωτή. Έμμεσα όμως φανερώνεται και μία έλλειψη σεβασμού των ίδιων των ιθαγενών απέναντι στην πολιτισμική κληρονομιά και έλλειψη γνώσης της αξίας της.

Γύρω από την Ακρόπολη όπως φαίνεται στο κόμικ δεν υπάρχει ούτε μία επιγραφή γραμμένη στα ελληνικά, ενώ ο αυτόματος ξεναγός θυμίζει το τυποποιημένο πακέτο προσφοράς των τουριστικών γραφείων. Γύρω από τα αρχαία μνημεία κάποιοι Έλληνες εμπορεύονται το παρελθόν τους. Παντού παραστέκει το είδος εκείνου του νεοέλληνα, με το πονηρό εμπορικό πνεύμα. Με την αρχαία χλαμύδα χορεύει συρτάκια και με τη λύρα διασκεδάζει στα μπουζούκια. Αν υπάρχει κάποια συνέχεια στην παράδοση, αυτή κατά τον συγγραφέα είναι

στην ιδεολογία του κέρδους: Το εμπορικό πνεύμα του νεοέλληνα έχει την ίδια ρίζα με την εμπορική σκέψη των σοφών της Ολυμπίας, που σύμφωνα με το κείμενο αποφασίζουν να δώσουν έναν κότινο νίκης στους Ρωμαίους μόνο και μόνο για να μη χάσει η Ελλάδα τα έσοδα από τους επισκέπτες των μνημείων. Τελικά τι σημαίνει αυτή η νέα κατασκευή, αυτή η παραλλαγή του μύθου; Η εικόνα αυτή του νεοέλληνα αποτελεί μία κριτική του φολκλορισμού και της εμπορευματοποίησης που προβάλλεται σε σχέση με την εικόνα της σύγχρονης Ελλάδας. Μήπως όμως υπονοεί ο συγγραφέας και κάτι βαθύτερο, πως όλα αυτά δεν έχουν σχέση με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και δεν μπορεί να αποτελούν τη συνέχειά του, και πως οι σύγχρονοι Έλληνες δεν είναι επομένως οι συνεχιστές αυτής της κλασικής παράδοσης; Η άρνηση άλλωστε της ύπαρξης συνεχειών αποτελεί ίσως γενικότερο χαρακτηριστικό της γαλλικής διανόησης.

Ο θεσμός των Ολυμπιακών αγώνων δεν ήταν όπως αναφέραμε ένας θεσμός με μονοδιάστατο περιεχόμενο, αλλά λειτουργούσε σε πολλά επίπεδα, με το στοιχείο σωματικής ρώμης, το πνευματικό στοιχείο, το καλλιτεχνικό, το μυστηριακό, το μυστικιστικό και το στοιχείο του οράματος. Το θέμα των Ολυμπιακών αγώνων εδώ ωστόσο φαίνεται ότι αποτελεί απλώς το πρόσχημα για τον εξωραϊσμό και την προβολή του μύθου της πολιτιστικής πορείας και προσφοράς των Γάλλων. Είναι μία ευκαιρία για αυτοέπαινο, κατά την οποία δεν αγνοείται παντελώς η ιστορία, ωστόσο αυτή διαμορφώνεται από τον συγγραφέα σύμφωνα με τον εθνικό τους σκοπό. Γνωρίζουμε ότι η Γαλατία ήταν η χώρα όπου η ρωμαϊκή κατάσταση άφησε τα βαθύτερα ίχνη της, και παρόλο που οι Γαλάτες είχαν από πριν αναπτύξει έναν δικό τους πολιτισμό, υποθέτησαν τη γλώσσα και τους θεσμούς των κατακτητών τους. Ωστόσο ο συγγραφέας επιθυμεί

να έχουν οι πρόγονοι των Γάλλων ένα βασικό ιστορικό ρόλο, δείχνοντας ότι και τον καιρό που ήταν υποταγμένοι στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία αυτοί επηρέαζαν ουσιαστικά τις εξελίξεις και παρήγαγαν πολιτισμό. Ο πολιτισμός αυτός σύμφωνα με την ίδια γνώμη υπερτερεί σήμερα και ίσως μάλιστα διεκδικεί ως άξιος συνεχιστής της συνέχεια της παράδοσης, αλλιώς η φυσιογνωμία του κλασικού πολιτισμού κινδυνεύει να αλλοιωθεί.

Ο μύθος όμως αυτός είναι ταγμένος να υπηρετεί μόνο τον εαυτό του. Δεν αγνοούμε ότι υπάρχουν μορφές πολιτισμικής κρίσης, οι οποίες όμως ανήκουν στην χαρακτηρισολογία της εποχής μας, και στις οποίες έχει ευθύνη και ο σύγχρονος Ευρωπαίος. Δεν αποτελεί την καλύτερη προβολή, και μάλιστα στους νέους της Γαλλίας ή της Ευρώπης που είναι και οι αποδέκτες αυτών των κειμένων, με τρόπο επιφανειακό, επίπεδο και προπαγανδιστικό, της εικόνας ενός μεγάλου πολιτισμού, του οποίου οι πνευματικές και ηθικές αξίες ομολογουμένως αποτελούν το υπόβαθρο του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού. Αλλά γίνεται μία άλλου τύπου εμπορευματοποίηση του σύγχρονου αναγνώστη της Ευρώπης και της έλλειψης πνευματικής ευαισθησίας και παιδείας. Με άλλα λόγια πρόκειται για την εκμετάλλευση του αναγνωστικού κοινού που αρκείται στο εύπεπτο είδος και μάλιστα μέσω της σχηματοποιημένης εικόνας. Δεν μπορεί κανείς να κάνει πολιτιστικές προσεγγίσεις ευνουχίζοντας το λόγο και την αλήθεια. Αν το κάνει δύο πράγματα σημαίνει, εμπορευματοποίηση του εύπεπτου προϊόντος ή κακοποίηση, υπάρχει δηλαδή κέρδος ή δόλος.

Τελικά δεν είναι ο καλύτερος τρόπος, μέσω της σχηματοποιημένης εικόνας και του ακρωτηριασμένου λόγου του κειμένου που το συμπληρώνει, προσέγγισης πολιτισμών που διακρίνονται παγκόσμια και φτάνουν ως τη μοναδικότητα, όταν μάλιστα έ-

να κείμενο φιλοδοξεί να έχει παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Στο πλαίσιο μάλιστα της προσπάθειας να διαμορφωθεί η ευρωπαϊκή συνείδηση και ανάλογα η ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση, τέτοιες προσεγγίσεις δεν λειτουργούν θετικά, και οι σύγχρονοι Ευρωπαίοι "ιθαγενείς" θα πρέπει να τις απορρίψουν. Δίκαιο θα ήταν, αλλά και πιο χρήσιμο, η προβολή των δημιουργών και του τόπου προέλευσης των πολιτιστικών θησαυρών που βρίσκονται στα Μουσεία της Ευρώπης, όσον αφορά τουλάχιστον στους Έλληνες ιθαγενείς. Αυτό θα συνέβαλε και στην προσπάθεια της διαμόρφωσης της πολιτιστικής ταυτότητας του Ευρωπαίου που προβάλλεται άλλωστε σήμερα και ως στόχος της ενωμένης Ευρώπης.

#### ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βλ. Φ.Ι. Κακριδή: Για τη μετάφραση, σ.2
2. Πρόκειται για ένα παιχνίδι, το οποίο όπως αναφέρει και ο μεταφραστής (ο.π.) δεν είναι ανάρμοστο με την αρχαία κληρονομιά αλλά κάτι ανάλογο συμβαίνει και στον Αριστοφάνη, που περισσότερο από κάθε άλλο συγγραφέα πλησιάζει τη ζωντανή γλώσσα της αρχαίας αγοράς.
3. Για τους Ρόδιους αθλητές: Πaus. 5. Β' 13.4 και 14.2, πρβ. Πaus. 5. Α' 21.89.
4. Για την τμητική ανακίρυξη του νικητή: Σοφ. Ηλ. 693-695, Σκ. Πίνδ. Πυθ.4.426, Φιλόστρ. Εικ. Β', 6:2, Δίων Χρυσόστ. Orat 9.10. Βλ. και Γουγάκι Κων/να, "Προσέγγιση των Πυθίων αγώνων διά της αγγελικής ρήσης στην "Ηλέκτρα" του Σοφοκλή", Λόγος και Πράξη, 45 (1991) 110-111.
5. Χ. Καρδάρη, Οι Λακεδαιμόνιοι, Αθήναι 1979, 151.
6. Πλατ. Συμπ. 182 d-c.
7. Πλάτ: Συμπ. 182c, 186e, 205d, Λάχης182c, Πρωταγ. 312b, 326b-c, Αντερ. 134b, Γοργ. 452b, 456d-e, Νομ. Ζ' 796a. Γοργ. Ελ. Εγκώμ. 1. Βλ. και Κ. Μιάρχου, Η Ολυμπιακή Ιδέα ως Αξία, Πρακτικά Συνεδρίου, Ο θεσμός των Ολυμπιακών Αγώνων, Αθήνα 1993, 149-153.
8. Η σωματική ομορφιά δεν μπορεί παρά να είναι όμοια με τη φύση του αθλητή: Πίνδ.

- Ολυμπ. 8.19, Σοφ. Ηλ. 685-686. Για το κάλλος τοις σώμασι βλ. και Πλατ. Συμπ. 210α, Γοργ. 504α και Γοργ. Ελ. Εγκώμ. 1.
9. Ο δισκοβόλος του Μύρωνα αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα της αναπαράστασης της τελειότητας του κλασικού αθλητή στην τέχνη.
10. Πίνδ. Ολυμπ. 1. 11: *μηδ' Ολυμπίας αγώνα φέρτερον αυδάσομεν.*
11. Βλ. J. E. Harrison, *Themis. A Study of the social origins of Greek Religion*, London 1963, 257.
12. Αθίν. Δειπνοσοφ. 10, 412d-f, 413a-f.
13. Για την αμφισβήτηση της αξίας των αθλητών: Ξενοφάν. Απόσπ. 2D (παράδ. Αθην. Δειπνοσοφ. 10, 413f-414c), Ευριπ. *Αυτόλυκος* απόσπ. 284 Nauck (παράδ. Αθίν. Δειπνοσοφ. 10, 413 c-f), Ισοκρ. Πανηγ. 1-2, Πλατ. Πολιτ. 403e-404b, Νομ.Ζ' 796a. Πρβλ. Αθίν. Δειπνοσοφ. 10, 412d-413c. Βλ. και Γ. Κουμάκη, "Αμφισβήτηση των αθλητικών αγώνων", Πρακτικά Συνεδρίου "Ο θεσμός των Ολυμπιακών αγώνων", Αθήνα 1993, 387-396.
14. Βλ. C. Renfrew, *The Minoan - Mycenaean Origins of the Panhellenic Games*, στην έκδοση του W. Raschke, *The Archaeology of the Olympics*, USA, 1988, 13.
15. Μεταξύ των καλλιτεχνών αυτών ο Πυθαγόρας, ο Πραξιτέλης, ο Μύρων, ο Λύσιππος, ο Λεωκάρης, ο Παιώνιος και ο Ονάτας.
16. Μεταξύ αυτών που επισκέφθηκαν την Ολυμπία από την οποία εμπνεύστηκαν ή στην οποία εκφώνησαν λόγους, ο Ηρόδοτος, ο Πίνδαρος, ο Γοργίας, ο Ισοκράτης, ο Λυσίας και ο Αναξαγόρας.
17. Καθώς ο Αιλιανός, *Ποικ. Ιστ.* 2.8. διηγείται, στην 91<sup>η</sup> Ολυμπιάδα αναδείχθηκε νικητής ο Ξενοκλής σε βάρος του Ευριπίδη: *Γελοίων δε Ξενοκλέα μεν νικάν Ευριπίδην δε ηττάσθαι, και ταύτα τοιούτοις δράμασι.*
18. Για την σωματική διάπλαση των Ελλήνων όπως απεικονίζεται στην τέχνη, βλ. Ε. Κούρτιου, *Ελληνική Ιστορία*, μτφ. Σπ. Π. Λάμπρου, Τομ. Α', εν Αθήναις 1898, 33-34.